

bedrijfstakpensioenfonds schoonmaak- en glazenwassersbedrijf

Verklaring beleggingsbeginselen

**Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak-
en Glazenwassersbedrijf**

Dit is een uitgave van Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en
Glazenwassersbedrijf

datum
1 juli 2016
colofon

1. Over het waarom van deze verklaring beleggingsbeginselen

Uw pensioen voorziet u en uw gezinsleden bij ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid van een inkomen.

Het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf regelt dat pensioen voor u. Dat doen wij onder meer door uw pensioengelden te beleggen. Over dat beleggen leest u alles in deze Verklaring beleggingsbeginselen.

Met deze verklaring voldoen we aan de Europese Pensioenrichtlijnen. Deze verklaring is opgesteld door het bestuur van het pensioenfonds. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de verklaring.

Deze verklaring wordt aangepast als de beleggingsbeginselen gewijzigd worden. De verklaring wordt beschikbaar gesteld aan alle betrokkenen van het pensioenfonds door plaatsing op de website www.pensioenschoonmaak.nl.

In deze verklaring gaan we in op de regeling en de organisatie van het pensioenfonds, leggen we het beleggingsbeleid uit en lichten we tot slot de uitvoering van dit beleggingsbeleid toe.

2. Over het pensioenfonds

2.1 De doelstelling ...

Het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Dat is het doel van het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf. De pensioenregeling die wij bieden is een middelloonregeling. Een deelnemer heeft recht op pensioen bij ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het bestuur heeft de pensioenadministratie en het beleggen van het vermogen van het pensioenfonds uitbesteed aan externe deskundigen. De pensioenadministratie is uitbesteed aan APG Pensioenen. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan Achmea Investment Management (Achmea IM) en andere vermogensbeheerders. Hoe zij dat doen? Dat leest u hieronder.

2.2 De deelnemers ...

Het pensioenfonds is bedoeld voor werknemers in de Schoonmaak- en Glazenwassersbranche. Het pensioenfonds bestond eind 2015 uit 494.588 (gewezen) deelnemers en gepensioneerden:

- 118.147 actieve deelnemers;
- 354.924 gewezen deelnemers;
- 21.517 gepensioneerden.

2.3 Het vermogen ...

Het pensioenfonds had eind 2015 een belegd vermogen van 4,0 miljard euro en ontvangt jaarlijks ongeveer 189 miljoen euro aan premie-inkomsten. De uitgaande kasstroom voor uitkeringen, kosten en waardeoverdrachten is jaarlijks ongeveer 65 miljoen euro. Per saldo resulteert dit in een extra te beleggen bedrag van ongeveer 124 miljoen euro. Daarnaast wordt het rendement op het vermogen herbelegd.

2.4 De bestuurlijke organisatie ...

Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit negen leden. Het niet uitvoerend bestuur met zeven leden, waarvan

- drie leden van werkgeverszijde;
- twee leden van werknemerszijde;
- één lid van de kant van pensioengerechtigden; en
- een onafhankelijk voorzitter

Het uitvoerend bestuur bestaat uit twee onafhankelijke, professionele bestuurders. Op grond van hun deskundigheid zijn de taken tussen de uitvoerende bestuurders verdeeld in

- financiën, controle, risicomanagement en
- pensioenbeheer: juridische zaken, governance en communicatie.

Het bestuur van het pensioenfonds stelt het strategische beleggingsbeleid vast. Ook houdt het bestuur toezicht op de uitvoering van dit beleid. Het bestuur is namelijk eindverantwoordelijk voor het beleggingsbeleid.

2.5 De commissies ...

Het bestuur heeft verschillende commissies waarin bestuursleden zitting hebben. Er is een commissie Vermogensbeheer, een commissie Pensioenbeheer en een commissie Communicatie.

Voor de verklaring beleggingsbeginselen is de taak van de commissie Vermogensbeheer van belang. Deze commissie adviseert het bestuur. De commissie bestaat uit bestuursleden ondersteund door een zelf aangestelde externe adviseur en specialisten van Achmea Investment Management (Achmea IM).

De taak van de commissie is het beoordelen van de monitoringsactiviteiten en beleidsadviezen van Achmea IM.

De taken van Achmea IM zijn :

- Uitvoering geven aan het door het bestuur vastgesteld beleggingsplan;
- Het bestuur advies geven over beleggen;
- werkzaamheden externe beleggingsadviseurs coördineren;

2.6 Het verantwoordingsorgaan ...

.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden, waarvan:

- vier vertegenwoordigers van de kant van de deelnemers;
- één vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden; en
- één vertegenwoordiger van de werkgevers;

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie over het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Het oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag van het fonds opgenomen.

Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur desgevraagd of uit eigen beweging over de aangelegenheden die op grond van de Pensioenwet gelden voor een verantwoordingsorgaan van een omgekeerd gemend bestuur.

3. Over de voorwaarden en risico's van het beleggingsbeleid

3.1 De doelstelling ...

Het toegezegde pensioen uitkeren. Dat is ons belangrijkste doel. Om dat doel te behalen belegt het pensioenfonds in aandelen, obligaties en andere beleggingsvormen. Uiteraard brengt beleggen risico's met zich mee. Welke risico's dit zijn en hoe we daarmee omgaan, leest u hieronder.

3.2 De uitgangspunten ...

Bij het bepalen van ons beleggingsbeleid hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Om onze doelstellingen te kunnen realiseren worden beleggingsrisico's genomen.
- De beleggingsrisico's die we nemen, nemen we bewust. Ze moeten naar verwachting een bijbehorend hoger rendement opleveren.
- We kiezen voor een transparant beleggingsbeleid. Minder transparante beleggingen zijn alleen toegestaan wanneer daar een verantwoorde reden voor is. Investeringsvoorstellen worden beoordeeld op de complexiteit en effectiviteit van de implementatie.
- We beheersen het renterisico van de dekkingsgraad door een deel van dit risico af te dekken, omdat we de toegezegde pensioenen willen veiligstellen.
- Het beheer van het renterisico gebeurt statisch, met de mogelijkheid om hiervan af te wijken wanneer de dekkingsgraad en economische omstandigheden daar aanleiding toe geven.
- Wij baseren onze beleggingsportefeuille op ESG-principes. Waar dit niet mogelijk is, moet dat worden uitgelegd.
- Passief beleggingsbeleid heeft onze voorkeur, tenzij aannemelijk is dat actief beleid leidt tot een netto toegevoegde waarde in termen van rendement en risico.
- We spreiden onze beleggingen, maar streven daarbij naar eenvoud in het beleggingsbeleid, met als doel risicobeheersing.
- Bij wijzigingen in de beleggingsportefeuille, wegen we in de besluitvorming mee of het nieuwe beleggingsbeleid eenvoudig en doelmatig kan worden doorgevoerd.

3.3 Het beheersen van beleggingsrisico's ...

Beheersen van risico's die het pensioenfonds loopt door het beleggen van het vermogen is een van de onderdelen van ons beleggingsbeleid. De Nederlandsche Bank heeft hiervoor regels opgesteld. Hierin staan grenzen beschreven waarbinnen een pensioenfonds moet beleggen om te voorkomen dat er te grote risico's worden genomen. De Nederlandsche Bank beoordeelt regelmatig hoe hoog de risico's van een pensioenfonds zijn. Ook kijkt de Nederlandsche Bank of het fonds voldoende buffers heeft om tegenvallende ontwikkelingen op te kunnen vangen.

Belangrijkste risico's

1. **Renterisico:** De beleggingen en de verplichtingen van het fonds zijn gevoelig voor veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt beheerst door de rentegevoeligheid van de beleggingen voor een groot gedeelte af te stemmen op de rentegevoeligheid van de verplichtingen.
2. **Aandelenrisico:** De aandelenportefeuille is wereldwijd gespreid (gediversifieerd), waardoor ontwikkelingen betreffende individuele bedrijven een verwaarloosbare invloed hebben op de portefeuille, blijft vanzelfsprekend het risico op een sterke daling van de aandelenmarkten.
3. **Kredietrisico:** Dit is het risico dat obligaties van bedrijven en financiële instellingen in waarde dalen, doordat de kredietwaardigheid afneemt. In de gespreide portefeuille wordt uitsluitend geïnvesteerd in bedrijven die voldoende kredietwaardig zijn. De kredietwaardigheid wordt mede gebaseerd op een oordeel van onafhankelijke (rating)bureaus.
4. **Valutarisico:** Het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van de beleggingen beïnvloeden. Door het grootste deel van de beleggingen te doen in Euro's wordt dit risico beperkt, daarnaast wordt het risico op Amerikaanse Dollars, Britse Pond en Japanse Yen door een beleid op valutarisico beperkt.
5. **Inflatierisico:** Het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast (in termen van koopkracht). Inflatie is een wezenlijk onderdeel van ALM-studies, gezien de impact van inflatie op eventuele indexatieverplichtingen. Op basis van de uitkomsten van de ALM studie is besloten dat binnen de beleggingsportefeuille geen directe beheersmaatregelen nodig zijn voor dit risico. De beleggingen in vastgoed en commodities bieden ook op lange termijn hiervoor bescherming.
6. **Tegenpartijrisico:** Het risico dat de tegenpartij niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door transacties over meerdere partijen te spreiden en door restricties van omvang en kredietwaardigheid te leggen op de tegenpartijen waarmee gehandeld wordt.
7. **Liquiditeitsrisico:** Het risico dat de beleggingen niet tijdig tegen een redelijke prijs te gelde kunnen worden gemaakt. Dit risico wordt beheerst door een minimale hoeveelheid liquide beleggingen aan te houden, waarbij deze omvang mede afhankelijk is van de omvang van de illiquide beleggingen en derivaten in de portefeuille. Dit wordt ook getoetst onder stress-scenario's.

Voor deze afzonderlijke risico's zijn specifieke richtlijnen afgesproken welke periodiek worden gemonitord.

Wij brengen onze beleggingsrisico's in kaart met een Asset Liability Management-studie (ALM). Ook maken we gebruik van een speciale methode om de verdeling van het vermogen over verschillende soorten en regio's te bepalen. Dit is het portefeuille-constructiemodel. Hieronder leest u wat ALM en het portefeuille-constructiemodel inhoudt.

ALM

Het bestuur stelt het strategische beleggingsbeleid voor een langere periode vast, in beginsel voor een periode van maximaal drie jaar. Bij grote wijzigingen, in marktomstandigheden of de situatie van het fonds, kan het bestuur het beleid ook tussentijds aanpassen. De ALM studie is voor het laatst uitgevoerd in 2015. Het doel er van is toetsing van de premie- en indexatiebeleid en bepaling van asset-allocatie en risico-afdekking op hoofdlijnen. De uitkomsten worden getoetst onder verschillende economische aannames en stress-scenario's.

Portefeuilleconstructie

Op basis van de uitkomst van de ALM studie wordt een verfijning naar beleggingscategorieën gemaakt. Dit gebeurt op zowel kwalitatieve als kwantitatieve gronden. Van alle potentiële beleggingscategorieën is een kwalitatieve afweging gemaakt wat het mogelijke doel er van is in de beleggingsportefeuille en hoe deze zich verhouden tot de beleggingsbeginselen. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- Welke vermogenscategorieën en type financiële instrumenten zijn acceptabel gezien de specifieke situatie van het fonds?
- Hoe wordt het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën verdeeld (de strategische portefeuille)?
- Wat zijn de risico's van de beleggingscategorieën en zijn deze acceptabel?
- Hoe worden de beleggingen geografisch gespreid?
- Hoe luiden de benchmarks van de verschillende marktportefeuilles en – waar relevant – de daarbij behorende duration?

De uitkomst van de portefeuilleconstructie is de strategische beleggingsmix.

Beleggingsplan en –richtlijnen

De uitkomsten en mandatering van het balans- en beleggingsbeleid wordt vastgelegd in het beleggingsplan en –richtlijnen. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- De jaarlijkse normportefeuille voor categorieën en regio's
- De allocatie bandbreedtes waarbinnen de portefeuille mag bewegen, eventueel in combinatie met vooraf gedefinieerde ruimte voor tactisch beleid
- Beschrijving van strategie en wijze van uitvoering van rente- en valutahedge beleid inclusief effectieve begrenzing van de risicoruimte ervan
- Aard en doelstelling van benchmark van de operationele uitvoerders
- Beschrijving en vastlegging van beheersing van financiële risico's, inclusief eventuele restricties voor kredietwaardigheid
- Beschrijving van strategie en wijze van uitvoering van verantwoord beleggen?
- Beschrijving van onderwerpen op de beleggingsagenda van het bestuur voor het komende jaar.

Implementatie en evaluatie

Gegeven de normportefeuille wordt door operationele managers invulling gegeven aan de beleggingen. De selectie en monitoring van de operationele managers is uitbesteed aan Achmea IM. Voor de selectie- en monitoring wordt een vastomlijnd proces gevolgd. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- Formulering van gedetailleerde mandaatrichtlijnen per operationele manager zodanig dat deze de risicoruimte effectief begrenzen en aansluiten bij de beleggingsrichtlijnen en strategische beleggingsmix van het fonds?
- Wat is de risicoruimte voor de operationele uitvoerders en hoe wordt deze effectief begrensd? Op welke wijze wordt gerapporteerd zodanig dat bestuur van het fonds goede (stuur)informatie heeft.

Hierna vindt u de afgesproken normportefeuille en bandbreedte voor 2016.

Benchmark en bandbreedtes				
	1-1-2016*	1-2-2016	bandbreedte (+/-)***	Index**
Staatsobligaties euro	33.5%	33.5%	1.0%	Iboxx € customized sovereign (75-25 incl. 10+)
Niet-Staatsobligaties euro	19.5%	19.0%****	1.0%	Iboxx € non-sovereign
Hypotheken	5.0%	5.0%	1.0%	Barclays Capital Customized Sw ap Index 4-7 years
High Yield	5.0%	5.0%	1.0%	BOA/Merrill Lynch Non-Financial Developed Markets High Yield Constrained Index Euro hedged
Obligaties Opkomende Markten - HC	2.5%	2.5%	1.0%	JPM EMBI Global Diversified Euro hedged
Obligaties Opkomende Markten - LC	2.0%	2.5%****	1.0%	JPM GBI - Emerging Markets Diversified Composite
Totaal	67.5%	67.5%	3.0%	
Aandelen Europa	9.0%	9.0%	1.0%	MSCI Europe
Aandelen Verenigde Staten	9.0%	9.0%	1.0%	MSCI USA
Aandelen Japan	2.0%	2.0%	1.0%	MSCI Japan
Aandelen Azië Pacific ex Japan	1.0%	1.0%	1.0%	MSCI Pacific Free ex Japan DC
Aandelen Opkomende Markten	4.0%	4.0%	1.0%	MSCI Emerging Markets
Totaal	25.0%	25.0%	3.0%	
Direct Vastgoed Nederland	5.5%	5.5%	1.0%	ROZ/IPD Nederland
Totaal	5.5%	5.5%	1.0%	
Infrastructuur	1.0%	1.0%	1.0%	Euribor 1-w eek deposito rente +3%
Private Equity	0.5%	0.5%	1.0%	MSCI World (DC)
Totaal	1.5%	1.5%	3.0%	
Liquiditeiten	0.5%	0.5%	1.0%	Eonia
Totaal	0.5%	0.5%	1.0%	
Totaal	100.0%	100.0%		

* Handhaving floating benchmark, zoals gedefinieerd in beleggingsrichtlijnen 2015.

** Alle indices zijn op basis van Total Return. Bij aandelenindices w orden netto dividenden herbelegd (net TR).

*** Bandbreedtes zijn symmetrisch w aarbij geen negatieve gew ichten zijn toegestaan.

**** Per deze datum w ordt het dan geldende floating benchmarkgewicht van niet-staatsobligaties verlaagd met 0,5% en van obligaties opkomende markten LC verhoogd met 0,5%.

Hieronder vindt u ALM portefeuille zoals deze is vastgesteld in 2015 en de strategische portefeuille voor die daaruit volgde.

ALM-portefeuille	Strategische portefeuille
Staatsobligaties euro	28.5%
Niet-Staatsobligaties euro	19.0%
Hypotheken	5.0%
High Yield	6.0%
Obligaties Opkomende Markten - HC	2.5%
Obligaties Opkomende Markten - LC	3.5%
Totaal	65.0%
Aandelen Europa	9.0%
Aandelen Verenigde Staten	9.0%
Aandelen Japan	2.0%
Aandelen Azië Pacific ex Japan	1.0%
Aandelen Opkomende Markten	5.0%
Totaal	26.0%
Direct Vastgoed Nederland	9.0%
Totaal	9.0%
Grondstoffen	0.0%
Infrastructuur	0.0%
Private Equity	0.0%
Totaal	0.0%
Liquiditeiten	0.5%
Totaal	0.5%
Totaal	100.0%

De strategische beleggingsportefeuille is de uiteindelijk gewenste beleggingsmix, de jaarlijkse normportefeuille is een stap in die richting.

Het fonds maakt gebruik van de eenmalige mogelijkheid tot vergroten van het risicoprofiel met name door de renteafdekking te verlagen. De uitkomsten van de ALM-studie (juni 2015) zijn hierin leidend geweest. De volgende factoren spelen een rol:

- Beleidsdekkingsgraad moet groter zijn dan het minimaal vereiste eigen vermogen
- De marktomstandigheden moeten voldoende gunstig zijn om tot aanpassing over te gaan. Dat wil zeggen dat de afwijking in de rendementsverwachting op het moment van implementeren, zoals gebruikt in de ALM-studie onderbouwd wordt en uitlegbaar is.
- De te verhandelen stukken moeten in de markt beschikbaar zijn. Voor de illiquide beleggingscategorieën vergt dit dus meer tijd dan voor de liquide beleggingen. Met beschikbaar wordt, naast liquiditeit, ook bedoeld dat de uiteindelijke gekozen invulling van de beleggingen (type manager en instrument) passend moeten zijn bij de selectie- en monitoringscriteria van het fonds en met de beleggingsbeginselen.

Het sluitstuk van de ALM-proces, de constructie van de strategische portefeuille, is in het derde kwartaal voorgelegd aan DNB via het proces van de eenmalige uitbreiding van het risicoprofiel.

4. Over het vaststellen, uitbesteden en verantwoordden van het beleggingsbeleid

4.1 Het vaststellen ...

Acceptabele risico's

Het bestuur van het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf bepaalt welke risico's acceptabel zijn. Zij doen dit in overleg met de commissie vermogensbeheer en externe adviseurs van het pensioenfonds. Zo legt het bestuur vast dat de kans dat het risico dat we niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen zo klein mogelijk is. Daarna stelt het bestuur het strategisch (meerjaren-)beleggingsbeleid vast.

Aangepaste richtlijnen

Het bestuur van het pensioenfonds evalueert de beleggingsrichtlijnen tenminste één keer per jaar. Zij stelt elk jaar een beleggingsnota op. Als het nodig is om de richtlijnen aan te passen, dan staan de voorstellen voor aanpassing in deze nota. Hierin staat ook hoe het strategische beleggingsbeleid er voor het komende jaar uitziet. Soms is het nodig tussentijds een aanpassing door te voeren. Dat kan bijvoorbeeld als er grote veranderingen zijn in de situatie van het fonds of op de markt. Het pensioenfonds voert in dat geval eerst een nieuwe ALM studie uit.

Gewaardeerde bezittingen

Het pensioenfonds waardeert zijn bezittingen op dagbasis tegen de actuele waarde – liefst de beurswaarde. Als het fonds de beleggingen niet tegen de actuele waarde kan waarderen, bijvoorbeeld omdat een onderneming niet op de beurs genoteerd is, dan waardeert het fonds de beleggingen tegen algemeen geaccepteerde waarderinggrondslagen.

4.2 Het uitbesteden ...

Het bestuur van het pensioenfonds heeft het vermogensbeheer uitbesteed aan Achmea Investment Management. Het bestuur kan kiezen voor externe vermogensbeheerders, naast Achmea Investment Management. Voorwaarde is wel dat zij het risico van uitbesteding aanvaardbaar vinden.

Achmea Investment Management maakt gebruik van Strategisch Pensioen Management (SPA) bij het beoordelen van het uitbestedingsrisico en het selecteren van vermogensbeheerders. Voor deze beoordeling heeft het bestuur grenzen en objectieve criteria vastgesteld. De commissie Vermogensbeheer houdt daarbij toezicht en rapporteert aan het bestuur.

Maar SPA houdt meer in dan het beoordelen en selecteren van vermogensbeheerders. De SPA-dienstverleners adviseren en ondersteunen het bestuur verder bij beslissingen over:

- Beleggingsproducten en - strategie;
- risicobeleid en balansmanagement;
- beleggingsbeleid;
- portefeuilleconstructie.

4.3 Het verantwoordden ...

Achmea Investment Management rapporteert periodiek aan het bestuur van het pensioenfonds. De commissie Vermogensbeheer en het bestuur houden met hulp van deze rapportages toezicht. Als het nodig is, sturen ze vervolgens het beleid bij. Northern Trust administreert en consolideert onze beleggingsportefeuille.

5. Over gedragscodes

5.1 Geen belangenverstrengeling

Integriteit vinden wij belangrijk. Daarom hebben het pensioenfondsbestuur, de directie en de medewerkers van Achmea Investment Management een gedragscode ondertekend. Zo voorkomen wij belangenverstrengeling. Deze gedragscode geldt ook voor externe adviseurs, bijvoorbeeld accountants. Het Nederlands Compliance Instituut controleert of het bestuur en externe adviseurs de gedragscode naleven.

5.2 Kernactiviteiten

Het pensioenfonds beperkt zich tot activiteiten in verband met pensioen en werkzaamheden die daar verband mee houden, waardoor deze in lijn zijn met de specifieke taakopdracht en de daarmee samenhangende wettelijk geregelde bijzondere positie die het pensioenfonds heeft.

5.3 Verantwoord beleggen

Uitgangspunten

De afgelopen jaren heeft het pensioenfonds verder invulling gegeven aan het beleid voor verantwoord beleggen. Als uitgangspunt hanteert het pensioenfonds de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties. Deze tien principes zijn gerelateerd aan de mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie. Zij vinden hun oorsprong in internationaal breed geaccepteerde verdragen zoals de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens en de conventies van de International Labour Organisation. Het beleid voor verantwoord beleggen wordt uitgevoerd door Achmea Investment Management en bestaat uit de volgende onderdelen:

- uitsluiten van controversiële wapens en commodities in voedingsproducten;
- engagementen aangaan van dialoog met ondernemingen en
- corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Tevens wordt, voor wat betreft private equity, alleen belegd in duurzame private equity fondsen.

Uitsluiting

Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen om niet langer te beleggen in bedrijven die kernwapens, chemische wapens, biologische wapens, antipersoonsmijnen of clusterbommen produceren. Waar mogelijk zijn de aandelen- en vast rentende waardenportefeuilles hier op afgestemd. Voor beleggingen in grondstoffen heeft het fonds ervoor gekozen agrarische grondstoffen hiervan uit te sluiten met oog op ongewenste sociale gevolgen hiervan.

Engagement

Het doel van engagement is om ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt aan te sporen tot beter gedrag en om aandeelhouderswaarde te creëren. Aan de hand van thema's gaat het pensioenfonds de dialoog aan met ondernemingen. Het pensioenfonds spoort ondernemingen die slecht scoren op deze thema's aan om hun gedrag te verbeteren. In het halfjaarverslag Verantwoord Beleggen staan de namen van ondernemingen vermeld waarmee trajecten zijn opgezet. Dit verslag is gepubliceerd op de website van het pensioenfonds.

Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Het pensioenfonds is een wereldwijde aandelenbelegger en heeft ervoor gekozen het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen over te dragen aan Achmea Investment Management. Zo is het pensioenfonds in staat wereldwijd te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. Achmea Investment Management maakt bij het uitoefenen van het stemrecht gebruik van de stemanalyses en stemadviezen van het bureau Riskmetrics Institutional Shareholders Services (ISS). ISS houdt rekening met internationaal geaccepteerde corporate governance-codes zoals die van de OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) en het ICGN (International Corporate Governance Network). Daarnaast houdt ISS in iedere afzonderlijke markt rekening met de lokale wet- en regelgeving, waaronder regels voor corporate governance.

Verantwoording stemactiviteiten

Op de website van het pensioenfonds staat vermeld hoe er per aandeelhoudersvergadering werd gestemd. Elk kwartaal publiceert het pensioenfonds daarnaast een verslag op de website. Hierin bespreekt het de stemactiviteiten en actuele ontwikkelingen op het gebied van corporate governance.

Rapportage

Het pensioenfonds rapporteert elk half jaar op zijn website over het gevoerde beleid voor verantwoord beleggen. De website bevat daarnaast informatie over het uitsluitingsbeleid en het stembeleid.